

Missiv till ansvariga nämnder och kommunstyrelsen

Revisorerna har avslutat granskningen *Högt vatten – styrning och uppföljning av Göteborgs Stads arbete med högvattenskydd*. Granskningen syftade till att bedöma om stadens arbete med högvattenskydd i centrala Göteborg är tillräckligt, utifrån den målsättning som finns om att ha ett högvattenskydd på plats år 2040.

Vi, förtroendevalda revisorer, hänvisar till de sakkunnigas revisionsrapport och ställer oss bakom bedömningarna och rekommendationerna i rapporten.

Följande rekommendationer lämnas:

- *Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden rekommenderas att konkretisera utbyggnadsplaneringen för högvattenskydd.*
- *Kommunstyrelsen rekommenderas att utveckla uppsikten av stadens högvattenskyddsarbete.*
- *Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden rekommenderas att stärka uppföljningen av att högvattenskyddsarbetet håller den takt som krävs för att nå målet om högvattenskydd på plats år 2040.*

Vi vill betona vikten av att nämnderna och kommunstyrelsen vidtar lämpliga åtgärder med anledning av de rekommendationer som lämnas i revisionsrapporten.

Med anledning av rekommendationerna kommer vi också vilja ha ett yttrande från nämnderna och kommunstyrelsen. Alla yttranden som ni ombeds skicka in under granskningsåret ska sammanställas och skickas in vid ett samlat tillfälle. Skicka yttrandet till stadsrevisionen@stadsrevisionen.goteborg.se senast den 19 juni 2025.

Göteborg den 19 november 2024

För revisorsgruppen,
enligt uppdrag

Jonas Ransgård
ordförande

Torbjörn Rigemar
vice ordförande

Rapportsammandrag

Sammanfattande bedömning

Göteborg är en geografiskt utsatt stad utifrån sitt läge, vid havet och vid Göta älv. Centrala Göteborg är också den plats där flera vattendrag har sitt utlopp i Göta älv, vilket innebär en betydande översvämningrisk. Göta älv dalen har identifierats som ett riskområde för skred, översvämningar från vattendrag och kustöversvämningar som kan ge konsekvenser för många verksamheter och samhällsviktiga funktioner.

Göteborgs centrala låglänta delar riskerar att drabbas av årliga översvämningar inom en 15-årsperiod, om inte en kombination av klimatanpassningsåtgärder vidtas. De åtgärder som behövs handlar om dels skyfallshantering, dels högvattenskydd i form av älvkant-skydd och inre portar.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om stadens arbete med högvattenskydd i centrala Göteborg är tillräckligt, utifrån den målsättning som finns om att ha ett högvattenskydd på plats år 2040. Granskningen omfattar kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och stadsmiljönämnden.

Granskningen visar att det finns fungerande arbetssätt mellan förvaltningarna gällande högvattenskyddsarbetet. Exploateringsnämnden leder arbetet med ett högvattenskyddsprogram där samverkan sker löpande mellan exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och stadsmiljönämnden. Vår bedömning är att den övergripande ansvarsfördelningen, mellan granskade nämnder och kommunstyrelsen, i stort är tydlig avseende arbetet med högvattenskydd. Vi vill dock betona att principerna för finansiering av högvattenskydd inom staden behöver tydliggöras för ansvariga nämnder och bolag.

Vår granskning visar att det delvis formulerats strategier för att nå målet om att ha högvattenskydd på plats år 2040 genom målsättningen inom högvattensprogrammet och genom utbyggnadsplanen från 2020. I utbyggnadsplanen identifierades ett 20-tal områden där åtgärder krävs. En mindre del av de områden som identifierats i utbyggnadsplanen, har utretts närmare inom högvattenskyddsprogrammet. Det är området Lindholmen som utretts. Exploateringsnämnden planerar att lyfta ett förslag till inriktningsbeslut för området, till kommunfullmäktige under året.

Vidare visar vår granskning att det saknas uppdaterade övergripande styrdokument för högvattenskyddsarbetet, som exempelvis en uppdaterad version av utbyggnadsplanen. Sedan planen togs fram har stadsplaneringen i staden omorganiserats. Vår bedömning är att styrningen av högvattenskyddsarbetet behöver stärkas, exempelvis genom att konkretisera utbyggnadsplaneringen. Det är ett gemensamt ansvar utifrån nuvarande reglementen för exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden, att se över hur utbyggnadsplaneringen för högvattenskyddet kan konkretiseras. Viktiga avvägningar behöver göras för högvattenskyddets olika delar då valen av lösningar för skyddet påverkar driftskostnaderna på lång sikt.

Vi har också granskat uppföljningen av högvattensskyddsarbetet. Då det saknas ett övergripande styrdokument för högvattenskyddsarbetet är det dock svårt att följa upp om arbetet ligger i fas, för de berörda nämnderna och för kommunstyrelsen. Granskningen

visar att viss uppföljning sker inom exploateringsnämnden. Det är revisionskontorets bedömning att det krävs en mer systematisk uppföljning gällande att strategier och åtgärder vidtas för att stadens skydd mot stigande vattennivåer ska vara tillräckligt till år 2040.

Revisionskontorets sammanvägda bedömning är att det krävs en mer systematisk styrning och uppföljning av strategier och åtgärder för uppbyggnaden av högvattenskydd till år 2040, för att stadens arbete mot stigande vattennivåer ska vara tillräckligt.

Följande rekommendationer lämnas:

- *Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden rekommenderas att konkretisera utbyggnadsplaneringen för högvattenskydd.*
- *Kommunstyrelsen rekommenderas att utveckla uppsikten av stadens högvattenskyddsarbete.*
- *Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden rekommenderas att stärka uppföljningen av att högvattenskyddsarbetet håller den takt som krävs för att nå målet om högvattenskydd på plats år 2040.*

Rapportsammandraget baseras på rapporten Högt vatten – styrning och uppföljning av Göteborgs Stads arbete med högvattenskydd, som finns på www.goteborg.se/stadsrevisionen.

Granskningens utgångspunkter

Granskningens främsta utgångspunkt är att staden behöver ha ett högvattenskydd på plats år 2040, enligt översiktsplanens tematiska tillägg. Kommunfullmäktige har också lyft behovet av klimatanpassning under flera år. Kommunfullmäktiges budgetar är således också viktiga utgångspunkter i granskningen. I budgeten för år 2021 anges att ett omfattande skydd mot högvatten behöver vara på plats runt år 2030–2040. I efterföljande budgetar som fullmäktige beslutat om, anges att klimatanpassningsarbetet behöver intensifieras och påskyndas. Enligt kommunallagen ska nämnderna se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige bestämt. Kommunstyrelsen ska leda och samordna kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders verksamhet.

Lakttagelser och bedömningar

Högvattenskyddet har utretts under en längre tid

Högvattenskydd behövs längs med älven och kanalerna i centrala Göteborg för att skydda staden mot stigande vattennivåerna. Högvattenskyddet har utretts under en längre tid inom staden. År 2020 togs en utbyggnadsplan fram för högvattenskyddet. Under 2021 byggdes formerna för ett högvattenskyddsprogram upp inom de stadsutvecklande förvaltningarna. En omorganisation har sedan dess genomförts för de stadsutvecklande nämnderna, med nya uppdrag från 2023. Exploateringsnämnden har numera ansvaret för att samordna arbetet med älvkantskydd, genom att driva högvattenskyddsprogrammet. Högvattenskyddsprogrammet omfattar skydd mot höjda havsnivåer och hanteringen av ett ökat flöde i vattendragen.

Granskningen visar att stadsmiljönämnden arbetar med flera pågående projekt för att reinvesterar/renovera kajer, kulvertar och kanalmurar. I samband med renoveringarna genomför man samtidigt högvattenskyddsåtgärder. Det finns ett löpande samarbete mellan stadsmiljönämnden, exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden inom ramen för högvattenskyddsprogrammet. Stadsbyggnadsnämnden har efter omorganisationen 2023 ansvar för den samordnade stadsutvecklingen och ett arbete pågår med att ta fram ett förslag till övergripande inriktning för samordnad stadsutveckling (ÖISS).

Granskningen visar att det finns fungerande arbetssätt mellan förvaltningarna gällande högvattenskyddsarbetet. Revisionskontorets bedömning är att den övergripande ansvarsfördelningen i stort är tydlig avseende arbetet med högvattenskydd, mellan granskade nämnder och kommunstyrelsen.

Finansieringen är en knäckfråga och kostnadsbilden är oklar

Det framkommer i granskningen att finansieringsansvaret är en knäckfråga i arbetet. Exploateringsförvaltningen ser svårigheter med att bygga högvattenskyddet genom egen finansiering. Det beror på att det är respektive fastighetsägares ansvar att säkra sin fastighet mot klimatpåverkan, enligt nuvarande reglering på området. Inom högvattenskyddsområdet i centrala Göteborg handlar det främst om staden som fastighetsägare, genom exploateringsnämnden respektive de kommunala bolag som äger fastigheter i aktuella vattenskyddsceller, som exempelvis Higab AB, Älvstranden Utveckling AB och Göteborgs Hamn AB.

Granskningen visar att det i dagsläget inte finns några aktuella beräkningar kring högvattenskyddsåtgärderna som krävs för att skydda staden till 2040. Det beror på att utbyggnadsplaneringen för merparten av skyddscellerna inte kommit till det stadiet, där mer specifika åtgärder för respektive skyddscell tagits fram. Därmed har beräkningar av kostnaderna för åtgärderna på ett mer konkret plan inte tagits fram. Det innebär också att kommande driftskostnader för de lösningar och anläggningar som krävs inte har beräknats. I tidigare beräkningar på en mycket övergripande nivå nämns kostnader på cirka 10 miljarder i 2008 års prisnivå. De beräkningarna har troligen förändrats utifrån nya förutsättningar. Kostnaderna för att bygga och driva högvattenskydd riskerar att vara omfattande.

Granskningen visar att kommunstyrelsen har arbetat med högvattenskyddsfrågorna på flera plan. Representanter för stadsledningskontoret finns med i styrgruppen för högvattenskyddsprogrammet. Kommunstyrelsen har även arbetat med finansieringsfrågan genom att lyfta behovet av en tydligare lagstiftning eller reglering på nationell nivå samt genom att efterfråga statlig finansiering av klimatanpassningsåtgärder. Stadsledningskontoret framhåller vikten av att få till stånd verktyg där fördelning av kostnader för skyddet utifrån ett nyttoperspektiv är möjlig.

Vår bedömning är att principer för finansiering av högvattenskydd mellan ansvariga nämnder och bolag inom staden behöver tydliggöras. Finansieringsfrågorna berör också de kommunala bolag som är fastighetsägare inom högvattenskyddets område. Det är viktigt att stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden, med stöd av kommunstyrelsen, fortsätter arbetet med finansieringsfrågorna för att öka tydligheten kring hur finansieringen ska hanteras för högvattenskyddet vid olika scenarier.

Strategier och åtgärder för att nå målet om högvattenskydd

Revisionskontorets bedömning är att det delvis formulerats strategier för att nå målet om att ha högvattenskydd på plats år 2040 genom utbyggnadsplaneringen från 2020 och genom målsättningen inom högvattensprogrammet. Vår bedömning är att styrningen av högvattenskyddsarbetet behöver stärkas, exempelvis genom att konkretisera utbyggnadsplaneringen och stärka riskhanteringen. Utbyggnadsplanen har inte konkretiserats i nya versioner sedan år 2020, även om ett sådant arbete nu planeras inom högvattenskyddsprogrammet.

Vår bedömning är att det är ett gemensamt ansvar för exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden att se över hur utbyggnadsplaneringen för högvattenskyddet kan konkretiseras, för att intentionerna i fullmäktiges budgetar ska uppfyllas när det gäller att få högvattenskyddet på plats till år 2040. Stadsbyggnadsnämnden har ansvar för den strategiska stadsplaneringen och prioriteringen av hur staden ska utvecklas över tid. Exploateringsnämnden ska bistå stadsbyggnadsnämnden i det arbetet.

Det framgår av vår granskning att många av de risker och målkonflikter som identifierats i exempelvis utbyggnadsplanen från 2020 kvarstår 2024. Utbyggnadsplanen pekade redan då på riskerna kopplade till det korta tidsperspektivet när det gäller att synkronisera de många delar som krävs för att bygga högvattenskydd i centrala Göteborg. Vår bedömning är att avsaknaden av ett tydligt övergripande styrdokument innebär svårigheter och risker, för att få högvattenskyddet på plats till år 2040.

Revisionskontorets bedömning är att det saknas beslut både om ambitionsnivån på högvattenskyddet och gällande finansieringen, för de delar som staden själv förfogar över genom nämnder och bolag. Viktiga avvägningar handlar också om vid vilken tidpunkt ett högvattenskydd ska installeras, då även livslängd och efterföljande driftskostnader för kommunen bör övervägas.

Uppföljning av arbetet med högvattenskydd

Granskningen visar att utbyggnadsplanen från 2020 inte har följts upp systematiskt inom högvattenskyddsprogrammet. Kommunstyrelsen följer inte upp arbetet gällande högvattenskyddsåtgärder specifikt. Revisionskontorets bedömning är att det är svårt för de berörda nämnderna och kommunstyrelsen att följa om arbetet med högvattenskydd ligger i fas då det saknas ett övergripande styrdokument efter omorganisationen inom stadsutvecklingsområdet.

Vår bedömning är att det saknas en tydlig och systematisk uppföljning, som visar att högvattenskyddsarbetet håller den takt som krävs för att nå målet om högvattenskydd för centrala Göteborg år 2040. Vår bedömning är att det krävs en mer systematisk uppföljning av om de strategier och åtgärder som har identifierats och vidtagits är tillräckliga för att skydda staden mot stigande vattennivåer och för att uppnå intentionerna i fullmäktiges budgetar. Kommunstyrelsen har uppsiktsansvar för nämnderna och bolagen i staden. Granskningen visar att kommunstyrelsen arbetar med högvattenskyddsfrågorna på flera sätt, tillsammans med nämnderna. Vår bedömning är att det är viktigt att fortsätta att utveckla uppsikten av stadens högvattenskyddsarbete, utifrån att staden behöver skyddas mot höjda vattennivåer och utifrån hur åtgärderna påverkar staden som helhet.